



УДК 373.3.015.31-044.247:502.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12\(42\)-2244-2256](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12(42)-2244-2256)

Мухіна Тетяна Євгеніївна старша викладачка кафедри початкової освіти, Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя, <https://orcid.org/0000-0002-1758-882X>

Швед Ольга Юріївна здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Анотація. У статті розкрито проблему формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в контексті реформи НУШ. Обґрунтовано важливість розвитку м'яких навичок, спираючись на міжнародні дослідження, які доводять, що професійний успіх людини на 75-85% залежить від рівня розвитку soft skills, тоді як предметні компетенції забезпечують лише 15-25% успішності у професійній діяльності.

Здійснено теоретичний аналіз сутності soft skills на основі класифікації World Economic Forum та моделі «4К», що включає креативне мислення, критичне мислення, комунікацію та командну роботу. Розкрито психологічні особливості молодшого шкільного віку як сенситивного періоду для формування базових соціальних компетенцій. Проаналізовано специфіку розвитку комунікативних навичок, емоційного інтелекту, навичок командної роботи та креативності у початковій школі. Обґрунтовано потенціал інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для системного формування м'яких навичок завдяки його міжпредметній структурі.

Представлено результати експериментального дослідження, яке здійснювалося у три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

Констатувальний етап продемонстрував переважання початкового та достатнього рівнів сформованості soft skills серед учнів. Основними проблемами виявилися: недостатній розвиток критичного мислення, обмежені творчі здібності, слабкі комунікативні навички та неефективна командна робота.



На формувальному етапі впроваджено розроблену методику формування soft skills у молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Контрольний етап продемонстрував позитивну динаміку, що підтверджує її ефективність.

Доведено, що цілеспрямоване використання запропонованої методики на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» суттєво підвищує ефективність формування м'яких навичок у здобувачів початкової освіти. Результати дослідження мають практичну значущість для вдосконалення освітнього процесу в початковій школі.

Ключові слова: soft skills здобувачів початкової освіти, інтегрований курс «Я досліджую світ», критичне мислення, комунікативність, креативність, робота в команді.

Mukhina Tetiana Senior Lecturer at the Department of Primary Education, Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhia, <https://orcid.org/0000-0002-1758-882X>

Shved Olga Student of the second (Master's) level of higher education Specialty 013 Primary Education, Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhia

METHODOLOGY FOR DEVELOPING SOFT SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE INTEGRATED COURSE «I EXPLORE THE WORLD»

Abstract. The article examines the pressing issue of developing soft skills among primary education students during the integrated course «I Explore the World» in the context of the New Ukrainian School (NUS) reform. The importance of soft skills development is substantiated, drawing on international studies which prove that professional success depends on soft skills by 75-85%, whereas subject competencies ensure only 15-25% of success in professional activity. A theoretical analysis of the essence of soft skills is carried out on the basis of the World Economic Forum classification and the «4Cs» model, which includes creative thinking, critical thinking, communication, and collaboration. The psychological characteristics of primary school age as a sensitive period for the formation of basic social competencies are revealed. The specifics of developing communication skills, emotional intelligence, teamwork skills, and creativity in primary school are analyzed. The potential of the integrated course «I Explore the World» for the systematic formation of soft skills, owing to its interdisciplinary structure, is substantiated.



The results of an experimental study are presented, which was conducted in three stages: ascertaining, formative, and control. The ascertaining stage revealed the predominance of initial and sufficient levels of soft skills development among students. The main problems identified were: insufficient development of critical thinking, limited creative abilities, weak communication skills, and ineffective teamwork.

At the formative stage, a methodology for developing soft skills in primary school students during lessons of the integrated course «I Explore the World» was implemented. The control stage demonstrated significant positive dynamics, confirming its effectiveness.

It has been proven that the purposeful use of the proposed methodology in the integrated course «I Explore the World» significantly increases the effectiveness of soft skills formation among primary education students. The research results have practical significance for improving the educational process in primary school.

Keywords: soft skills of primary education students; integrated course «I Explore the World», critical thinking, communication skills, creativity, teamwork.

Постановка проблеми. Сучасний світ швидких технологічних змін та глобалізації ставить нові виклики перед освітою, особливо в контексті реформи Нової української школи. Пріоритетного значення набуває розвиток soft skills – універсальних навичок, що забезпечують успішну адаптацію та самореалізацію в суспільстві. Формування гнучких навичок особливо актуальне для молодших школярів, оскільки цей віковий період є найсприятливішим для розвитку комунікативних здібностей, творчого мислення та співпраці. Компетентності, сформовані в початковій школі, значною мірою визначають подальший академічний та соціальний успіх учня.

Сучасні міжнародні дослідження переконливо демонструють, що професійний успіх людини визначається переважно рівнем розвитку soft skills (м'яких навичок), які складають 75-85% успіху, тоді як професійні предметні компетенції забезпечують лише 15-25% успішності у професійній діяльності. Це актуалізує необхідність перегляду традиційних підходів до освіти та впровадження інноваційних методів навчання, спрямованих на комплексний розвиток особистості здобувача. Однак аналіз практики викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі виявляє суттєву проблему: незважаючи на те, що програмою курсу передбачено формування ключових компетентностей, існуючі методичні розробки не повною мірою розкривають потенціал курсу для цілеспрямов-



ваного та систематичного формування soft skills у молодших школярів. Зокрема, у методичних рекомендаціях недостатньо представлено конкретні технології та прийоми розвитку таких критично важливих навичок, як креативність, критичне мислення, комунікація та співпраця в команді. Це зумовлює необхідність розробки спеціальної методики, яка дозволить максимально використати ресурси інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для формування soft skills, що і визначило вибір теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури демонструє підвищений інтерес науковців до питань формування soft skills у здобувачів початкової освіти. Так, теоретичні основи розвитку гнучких навичок висвітлено в дослідженнях українських учених Н. Андрук, Н. Бахмат, Р. Белбіна, Н. Бібік, І. Гарбузюк, Ю. Данилевич, О. Демченко, І. Єфіменко, Ю. Калашнікової, Н. Казьмірчук, Н. Кішан, О. Котенко, Н. Коваль, Я. Мар'яно, І. Муравйової, А. Осадчої, В. Павлюх, О. Пометун, О. Савченко, І. Стахової, Н. Токаревої, Н. Харченко, Г. Черушевої, А. Шамне, К. Шевчук, Г. Шевчук, С. Чос та ін. Зокрема, О. Пометун та С. Пироженко обґрунтовують значення інтерактивних технологій навчання, що сприяють формуванню комунікативних здібностей та умінь командної роботи. Дослідження Н. Бібік присвячені педагогічним умовам розвитку творчого потенціалу, емоційної чутливості та здатності учнів до співпраці й самовираження.

Однак, попри значну кількість досліджень, присвячених розвитку окремих soft skills, питання системного використання потенціалу інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для комплексного формування гнучких навичок залишається недостатньо вивченим.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Виклад основного матеріалу. Формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є багатоаспектним процесом, що вимагає глибокого розуміння як сутності самих м'яких навичок, так і специфіки їх розвитку в молодшому шкільному віці.

Сутність soft skills у контексті початкової освіти розкривається через розуміння їх як універсальних компетенцій, що виходять за межі конкретної професійної сфери та забезпечують ефективну соціальну взаємодію й особистісний розвиток. У науковому дискурсі вітчизняної освіти ці навички представлені різними термінами: «м'які навички», «гнучкі навички», «метапредметні навички», «соціальні навички», які об'єднуються спільною ознакою надпрофесійності [1].



У дослідженні дотримуємось визначення, поданого науковцями А. Кошелем, В. Кошелем та А. Міненком, розглядаючи soft skills як комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних умінь, що забезпечують соціалізацію, ефективну взаємодію, високу продуктивність і професійний успіх незалежно від галузі діяльності [2].

Найбільш вичерпну систематизацію soft skills представлено у дослідженні World Economic Forum, де визначено 35 ключових навичок, структурованих у три категорії: здібності (когнітивні та фізичні), базові навички (контент-навички та процесні навички) та крос-функціональні навички (соціальні навички, навички вирішення складних завдань, системні навички, навички управління ресурсами та технічні навички) [3].

Для початкової школи особливо актуальною є модель soft skills «4К», що включає креативне мислення, критичне мислення, комунікацію та командну працю. Вона корелює з науковими розробками британського психолога Едварда де Боно та його методикою «Шести капелюхів мислення» [4]. Доповненням окресленої моделі є система «ТОП-5 soft skills», що охоплює креативне мислення, управління інформацією, емоційний інтелект, прийняття рішень, а також презентаційні та переговорні навички [5].

Розвиток soft skills у молодшому шкільному віці має особливе значення, оскільки цей період є сенситивним для формування базових соціальних компетенцій. Психологічні особливості цього віку створюють сприятливі умови, оскільки інтенсивний розвиток пізнавальних процесів, формування довільності психічних функцій, підвищена пластичність нервової системи забезпечують високу здатність до засвоєння нових форм поведінки та соціальної взаємодії.

Формування м'яких навичок у молодших школярів є багатокомпонентним процесом, що охоплює різні типи компетенцій з урахуванням вікових особливостей. Проаналізуємо специфіку становлення основних складових soft skills у цьому віковому періоді.

Комунікативні навички як базовий компонент soft skills формуються через створення навчальних ситуацій активної взаємодії з однолітками і дорослими. Згідно з дослідженням Т. Костенко, комунікативні вміння структуруються у три групи: комунікаційні (мовленнєві), перцептивні (вміння сприймати) та інтерактивні (вміння взаємодіяти). Розвиток цих навичок відбувається через участь у класних дискусіях, групових презентаціях, рольових іграх та спільних проєктах [6].

Невід'ємним компонентом soft skills є здатність до ефективної командної роботи, яка передбачає вміння співпрацювати для досягнення спільних цілей. Навички командної роботи реалізуються через участь у групових проєктах та колективних формах освітньої діяльності.



Психолог Р. Белбін виділив 9 типів ролей у командній роботі, кожна з яких має свої характеристики: координатор, генератор ідей, оформлювач ідей, контролер-оцінювач, дослідник ресурсів, командний працівник, виконавець, фінішер, спеціаліст. Розуміння цих ролей допомагає вчителю організовувати ефективну групову роботу [7].

Ефективність командної роботи та лідерства значною мірою залежить від креативності як компонента *soft skills*, яка передбачає здатність генерувати нові ідеї та знаходити нестандартні рішення проблем. Вона базується на гнучкості мислення, відкритості до нового досвіду та вмінні бачити можливості там, де інші бачать перешкоди. Креативне мислення є важливим фактором інноваційного розвитку та конкурентоспроможності.

У початковій школі креативність розвивається через творчі завдання, мистецькі проекти, експерименти, створення власних історій та розв'язання нестандартних задач. Дж. Гілфорд виокремив чотири основні параметри креативності, серед яких: оригінальність; семантична гнучкість; образно-адаптивна гнучкість; семантична спонтанна гнучкість. Згодом учений розширив концепцію до шести параметрів, включивши здатність ставити проблеми, генерувати багато ідей, удосконалювати об'єкти та аналізувати їх для вирішення завдань. Загальний інтелект до креативності він не зараховував [8]. Доповнюючи креативне мислення, критичне мислення забезпечує здатність об'єктивно аналізувати інформацію, оцінювати різні перспективи та приймати обґрунтовані рішення. Воно включає навички аналітики, верифікації інформації та формування незалежних суджень. Критичне мислення забезпечує здатність об'єктивно аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення. Дж. Браус і Д. Вуд виділили 20 навичок критичного мислення, які можна поділити на вісім категорій, серед яких: фокусування, збір інформації, запам'ятовування, організації, аналізу, генерування, інтегрування та оцінювання. Вони формуються через розв'язання логічних задач, аналіз текстів та участь у дослідницьких проектах [9].

Ефективне формування *soft skills* потребує відповідного освітнього середовища та методичного забезпечення. За Типовими освітніми програмами НУШ інтегрований курсу «Я досліджую світ» містить змістові лінії, що сприяють формуванню *soft skills*. Так, Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Шияна, структурована навколо ліній «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі», що забезпечує розвиток критичного мислення, креативності, командної роботи та комунікації. Також курс об'єднує природничу, інформатичну, соціальну, здоров'язберезувальну, громадянську, історичну, математичну та мовно-літературну освітні галузі, що дозволяє реалізовувати системний підхід до розвитку м'яких навичок [10; 11].



Методи формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» включають ігрову діяльність як природний спосіб розвитку м'яких навичок, проєктні технології для інтеграції різних видів активності, використання цифрових ресурсів для створення нових можливостей комунікації та творчості. Особливу роль у цьому аспекті відіграє створення розвивального освітнього середовища, що забезпечує можливості для активної взаємодії та експериментування [12].

Під час проходження виробничої практики у КЗ «Ліцей №19» Кам'янської міської ради Дніпропетровської області у межах уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (2 клас) було проведено дослідження проблеми формування soft skills у здобувачів початкової освіти.

Мета експерименту полягала в перевірці ефективності розробленої методики формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Дослідження здійснювалось в три етапи, а саме:

1. *Констатувальний*. На цій стадії було проведено діагностичну роботу для оцінки початкового рівня сформованості soft skills учнів 2 класу за моделлю «4К»: критичне мислення, креативність, комунікативність та робота в команді. Для діагностики використовувалося педагогічне спостереження під час виконання проєктного завдання та анкетування для самооцінки здобувачів початкової освіти.

Структуроване спостереження передбачало застосування виконання проєктного завдання «Американські відкриття у моєму житті» впродовж двох уроків. Результати фіксувалися у картці спостереження за показниками: критичне мислення, креативність, комунікація, командна робота. Оцінювання здійснювалося за чотирибальною шкалою (1–4 бали), що відповідала рівням сформованості soft skills – від низького до високого. Після завершення спостереження результати заносилися до зведеної таблиці, що дозволяло визначити відсотковий розподіл учнів за рівнями сформованості soft skills.

Для самооцінки soft skills використано анкету авторської розробки, адаптовану для дітей молодшого шкільного віку. Вона містила 15 запитань, об'єднаних за напрямками моделі «4К». Анкету розроблено з урахуванням вимог точності, доступності та валідності оцінювання.

Відповідно до набраних балів здобувачі розподілялись на наступні рівні сформованості soft skills:

- *Низький рівень*. Учні мають слабку мотивацію та майже не володіють навичками критичного мислення, креативності, комунікації та командної роботи.



- *Початковий рівень.* Молодші школярі більшою мірою мають зовнішню мотивацію, початкові прояви критичного мислення, елементарні творчі здібності, базові комунікативні навички та обмежені вміння працювати в команді.

- *Достатній рівень.* Здобувачі початкової освіти мають стійку внутрішню мотивацію, здатні аналізувати інформацію, проявляти креативність у вирішенні завдань, ефективно спілкуються і успішно співпрацюють у групі.

- *Високий рівень.* Учні демонструють глибокий інтерес, критичне мислення високого рівня, оригінальні ідеї, відмінні комунікативні навички під час роботи в команді.

Результати педагогічного спостереження засвідчили, що 9% учнів (3 особи) продемонстрували низький рівень сформованості soft skills; 27% (9 осіб) мали початковий рівень; 38% молодших школярів (13 осіб) показали достатній рівень; 26% (9 осіб) виявили високий рівень відповідних навичок. Отримані результати свідчать, що серед здобувачів 2 класу переважає початковий та достатній рівні сформованості м'яких навичок, що підтверджує необхідність упровадження розробленої методики формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Результати анкетування показали дещо вищі показники самооцінки учнів: низький рівень відзначили 3% здобувачів (1 учень), початковий – 15% (5 здобувачів), достатній – 32% (11 школярів), високий – 50% (17 учнів). Розбіжність між результатами спостереження та самооцінкою свідчить про необхідність формування у дітей адекватної оцінки власних можливостей.

Аналіз типових проблем, виявлених в учнів на констатувальному етапі, показав такі труднощі:

- недостатній рівень розвитку критичного мислення – значна частина здобувачів початкової освіти зазнавала складнощів при аналізі інформації та постановці проблемних запитань;

- слабо виражена креативність – молодші школярі схильні спиратися на знайомі зразки та потребують підтримки й стимулювання для самостійного пошуку оригінальних ідей та нестандартних рішень;

- слабкі комунікативні навички – учні мали проблеми з чітким висловленням думок, аргументуванням власної позиції та активним слуханням;

- неефективна командна робота – діти не вміли розподіляти ролі, досягати спільної мети та конструктивно вирішувати конфлікти.

2. *Формувальний.* Для подолання виявлених труднощів було впроваджено розроблену методику формування soft skills у здобувачів початкової



освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», яка включала в себе серію уроків з активним упровадженням інтерактивних методів навчання у 2 класі. Вона передбачала розробку та впровадження завдань, орієнтованих на формування навичок soft skills за моделлю «4К» (креативність, комунікація, командна робота та критичне мислення), а також використання проєктного методу навчання та групової роботи. Теоретичною основою методики стали компетентнісний, діяльнісний та інтегрований підходи, які забезпечують активну пізнавальну діяльність учнів, їхню взаємодію та розвиток навичок за моделлю «4К».

Її метою було створення умов для формування в учнів умінь співпрацювати, висловлювати й аргументувати власну думку, шукати нестандартні рішення, а також здійснювати само- й взаємооцінку результатів роботи.

Методика формування soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» базувалася на впровадженні завдань, що включала різноманітні прийоми та форми роботи, серед яких:

- дискусійні форми роботи, які включали міні-дискусії з простими запитаннями та структуровані дискусії, що сприяли розвитку критичного мислення через аналіз інформації, постановку запитань та формування логічних висновків. Учням пропонувалося обговорювати проблемні питання, пов'язані з винаходами та їх впливом на життя людей, при цьому структуровані дискусії включали надання часу на підготовку аргументів, використання фраз-допоможників та навчання активному слуханню;

- техніка «Думай-Обговорюй-Ділись», яка передбачала індивідуальну роботу з проблемним питанням протягом двох хвилин, обговорення в парах протягом трьох хвилин та загальне обговорення в класі протягом п'яти хвилин. Цей метод забезпечував поетапне формування критичного мислення та комунікативних навичок;

- групова робота «Дослідники винаходів», під час якої клас ділився на три групи: «Медики» (досліджували значення вакцин), «Електрики» (вивчали електричні прилади), «Програмісти» (вивчали комп'ютери). Кожна група мала обговорити принципи роботи винаходів, намалювати плакат та підготувати презентацію, що розвивало навички командної роботи та комунікації;

- творче завдання «Юні винахідники», під час якого учні індивідуально придумували власний винахід, малювали його та описували принципи роботи. Це завдання стимулювало креативне мислення та здатність знаходити нестандартні рішення.

3. *Контрольний.* Цей етап передбачав проведення контрольного зрізу рівня сформованості soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках



інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що засвідчило про ефективність запропонованої методики.

Аналіз отриманих результатів педагогічного спостереження на контрольному етапі дослідження показав такі результати: 1 учень (3%) залишився на низькому рівні сформованості soft skills, початковий рівень виявили 8 здобувачів (24%), достатній рівень – 11 (32%), а 14 молодших школярів (41%) досягли високого рівня. Отримані результати свідчать про домінування достатнього та високого рівнів сформованості м'яких навичок у здобувачів 2 класу.

Порівняльний аналіз експериментальних даних, отриманих у результаті початкового та підсумкового зрізів, виявив значущі кількісні зміни в рівнях сформованості soft skills у здобувачів початкової освіти. Порівняння підсумкових даних вказує на позитивну динаміку: рівень учнів з високими результатами збільшився з 26% на початковому етапі до 41% на підсумковому. Кількість молодших школярів з достатнім рівнем залишилася відносно стабільною (38% до 32%), водночас початковий рівень зменшився з 27% до 24%.

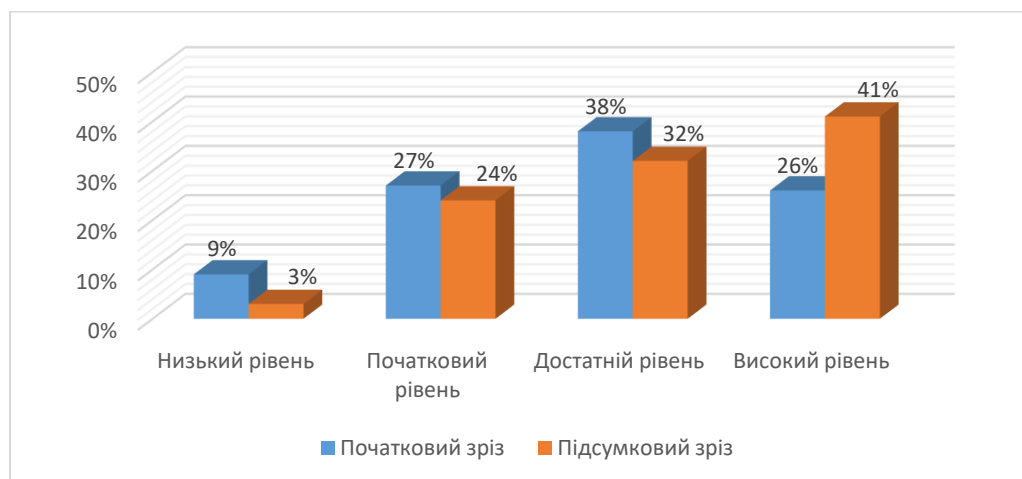


Рис. 1. Порівняльний аналіз результатів початкового та підсумкового зрізів рівня сформованості soft skills у здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (у %).

Таким чином, результати дослідження вказують на позитивний вплив запропонованої методики на формування soft skills у здобувачів початкової освіти. Учні, які брали участь у експерименті, продемонстрували більшу активність у навчанні, підвищену мотивацію та глибше розуміння важливості співпраці та критичного мислення. Методика сприяла не лише формуванню цільових навичок, але й розвитку в молодших школярів таких якостей, як самостійність, ініціативність, відповідальність та лідерські



якості. Робота в групах допомогла здобувачам початкової освіти навчитися ефективно взаємодіяти, конструктивно обговорювати ідеї та досягати спільних цілей.

Висновки. Формування soft skills у здобувачів початкової освіти в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» виступає одним із пріоритетних напрямків сучасної освітньої політики, оскільки саме воно забезпечує гармонійний розвиток особистості молодшого школяра, формування його здатності до ефективної комунікації, співпраці та творчого мислення в умовах швидкозмінного світу. Міжпредметний характер курсу створює оптимальні умови для комплексного розвитку комунікативних навичок, емоційного інтелекту, командної роботи, креативного та критичного мислення, самоорганізації. Ефективність формування м'яких навичок залежить від системного підходу, що включає використання різноманітних методів навчання, створення сприятливого освітнього середовища та постійний моніторинг розвитку навичок у взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці авторської методики формування soft skills у молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що враховує вікові особливості дітей, специфіку навчального змісту та принципи діяльнісного підходу.

Отже, системне формування soft skills у рамках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» не лише сприяє розвитку ключових компетентностей молодших школярів, а й закладає основу для їхньої успішної соціалізації, адаптації до освітніх та життєвих викликів XXI століття. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо в дослідженні та практичному впровадженні інноваційних педагогічних підходів, що дозволить удосконалити методику розвитку м'яких навичок та забезпечити більш ефективну підготовку молодших школярів до навчання і життя у сучасному суспільстві.

Література:

1. Кірдан О., Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. Вип. 2 (6). С. 152-160.
2. Кошель А. П., Кошель В. М., Міненко А. О. Розвиток soft skills у майбутніх вихователів ЗДО як необхідний компонент конкурентоспроможності на ринку праці. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2021. Вип. 12(168). С. 194-198.
3. World Economic Forum. Building a Common Language for Skills at Work: A Global Taxonomy. Geneva: World Economic Forum, 2021. 31 p. URL : https://www3.weforum.org/docs/WEF_Skills_Taxonomy_2021.pdf?utm_source (дата звернення: 07.11.2025).
4. Six Thinking Hats by Edward De Bono. 1985.



5. Черушева Г. Концептуальні підходи до визначення «soft skills» у сучасних моделях управлінської компетентності. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. № 1(28) С. 128–137.

6. Костенко Т. М. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування: навч.-метод. посіб. Харків: «Ранок», 2021. 176 с.

7. Белбін Р. М. 9 типів ролей в команді. URL: <https://teammaster.pro/ua/blog/9-typiv-roley-v-komandi> (дата звернення: 15.03.2025).

8. Guilford J.P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems. Los Angeles, 1958.

9. Браус Дж., Вуд Д. Інвайронментальна освіта у школах: Пер. с англ. NAAEE, 1994.

10. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf> (дата звернення: 15.03.2025).

11. Концепція Нової української школи. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 07.02.2025).

12. Гільберг Т., Тарнавська С., Грубіян Л., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2019. 258 с.

References:

1. Kirdan, O. (2021). Formuvannia soft skills zdobuvachiv vyshchoi osvity v osvitnomu protsesi zakladu vyshchoi osvity [Formation of soft skills of higher education students in the educational process of higher education institutions]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 2(6), 152–160.

2. Koshel, A. P., Koshel, V. M., & Minenok, A. O. (2021). Rozvytok soft skills u maibutnikh vykhovateliv ZDO yak neobkhidnyi komponent konkurentospromozhnosti na rynku pratsi [Development of Soft Skills in Future Preschool Teachers as a Necessary Component of Labor Market Competitiveness]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium" imeni T. H. Shevchenka*, 12(168), 194–198.

3. World Economic Forum. (2021). *Building a common language for skills at work: A global taxonomy* 31 p. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Skills_Taxonomy_2021.pdf?utm_source

4. De Bono, E. (1985). *Six thinking hats*. Little, Brown and Company.

5. Cherusheva, H. (2023). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia "soft skills" u suchasnykh modeliakh upravlinskoï kompetentnosti [Conceptual approaches to defining "soft skills" in modern models of managerial competence]. *Orhanizatsiina psykhologhiia. Ekonomichna psykhologhiia*, 1(28), 128–137.

6. Kostenko, T. M. (2021). *Nova ukrainska shkola: Formuvannia u molodshykh shkoliariv navychok konstruktivnoho spilkuvannia: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [New Ukrainian School: Formation of constructive communication skills in younger students: Educational-methodical manual]. Ranok.

7. Belbin, R. M. (n.d.). *9 typiv rolei v komandi* [9 types of roles in a team]. TeamMaster. <https://teammaster.pro/ua/blog/9-typiv-roley-v-komandi>



8. Guilford, J. P. (1958). *New frontiers of testing in the discovery and development of human talent*. Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems, Los Angeles, CA.
9. Braus, J., & Wood, D. (1994). *Environmental education in the schools* (Transl. from English). NAAEE.
10. Shyian, R. B. (Ed.). (2022). *Typova osvitnia prohrama. 1–2 klas* [Model educational program. Grades 1–2]. Ministry of Education and Science of Ukraine. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>
11. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2016). *Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly* [The concept of the New Ukrainian School]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
12. Gilberh, T., Tarnavska, S., Hrubiiian, L., & Pavych, N. (2019). *Nova ukrainska shkola: Metodyka navchannia intehrovanoho kursu “Ya doslidzhuiu svit” u 1–2 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [New Ukrainian School: Teaching methods of the integrated course “I Explore the World” in grades 1–2 of general secondary education institutions on the basis of the competence approach: Educational-methodical manual]. Geneza.